

První Boží přikázání: V JEDNOHO BOHA VĚŘITI BUDEŠ

Nebudeš mít jiné bohy! Nemusíš se bát moci hvězd ani kouzel člověka, žádných strašidel ani osudu. Nebudeš si mne zpodobňovat. Desatero v Bibli začíná slavnostním a radostným prohlášením: „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh. Já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví. Nebudeš mít jiné bohy mimo mne. Neuděláš si modlu, žádnou podobu toho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se jim klanět ani jim sloužit. Protože já Hospodin, tvůj Bůh, jsem Bůh žárlivý.“ (Dt 5,6-9) **Neuděláš si modlu!** Zákaz směřoval původně do pohanského světa, kde se stavěly sochy model, kde se věřilo, že božstvo je nejmocněji přítomno tam, kde stojí socha. Ale v zákaze zpodobování nejde jen o sochy model. Je to zákaz zpodobování i samotného Hospodina. Každý obraz Boha, který si vytvoří člověk, je omezením Hospodinovy velikosti, neboť Bůh je větší, Pán Bůh je jiná. Naivní byly první představy člověka, když začal tušit, že nějaký Stvořitel a Pán vůbec je. Tenkrát si mysleli, že každá rodina či rod má svého boha, že je tolik bohů, kolik je kmenů a později národů. Ještě v Bibli máme ozvěny těchto sporů: zda je mocnější Baal Filištínů nebo Jahve Izraele. Nebylo snadné pochopit, že je jen jeden Bůh a Pán celého světa, Stvořitel celého kosmu. Ten nejstarší nepravý bůh vznikl z člověkovy strachu a to je bůh magie, který měl mnoho jmen: Baal, Moloch, ale vždy je týž: je to hrozná, neurčitá, beztvářá moc, kterou si musíš naklonit obřady, oběťmi a zaklínáním.

Pak tu byli pohanští přírodní bohové jako Zeus, Dionýsos a mnozí jiní, v nichž začalo svítat tušení o velikosti Stvořitele. V jejich stínu se zrodila moudrost Platonova i Buddhova, ale také bída, ponižování a vykořisťování člověka v indickém kastovníctví. Typickým znakem magického náboženství je strach. Kristus Pán znovu a znovu vytýká apoštolům: „Proč se bojíte? Pořád ještě nemáte víru?“ (Mk 4,40) I dnes musíme stále znovu kriticky přezkoumávat nové představy o Bohu. V našem myšlení a představivosti vzniká obraz, který si o Bohu děláme, a zde začíná hrozná nebezpečí, že opravdu zbožný člověk bude celý život sloužit bohu, který je jeho modlou, jen jeho výtvozem. Avšak ve svém Synu se nám Bůh představil jako bezmocné Dítě, které získává láskou, jako ten, který se v pokušení na poušti výslovně vzdává použití své moci a násilí, jako ten, který nepoužívá násilí ani na kříži, když ho chtějí zabít. Musíme se osvobodit i od falešné představy Boha jako četníka, mstitele a hlídače, který stále sleduje člověka, aby ho mohl potrestat nemocemi, trápením, smrtí a peklem. Přivoláš ho modlitbičkou, když ho potřebuješ, aby ti pomohl složit zkoušku, vyhrát spor či válku. Kdo nenalezne pravého Boha, zbožší si cokoli. Kdo se nenaučí modlit, povýší na meditaci snění vyvolané drogou. Jedině křesťan se může uchránit otroctví modloslužby, když naslouchá, co o svém Otci říká Boží Syn. Biblické obrazy Boha nás vedou k setkání s Ním, ke společenství s živým Bohem.

My už víme, že **je jen jeden jediný Bůh**, ale nepraví bohové nejsou tak mrtví, jak se zdá ani v srdcích věřících lidí. Nepraví bohové byli nejhoršími nepřáteli rodícího se křesťanství a jsou nejhoršími nepřáteli i křesťanství dnešního. Vyhlášení Desatera začíná radostným poselstvím o svobodě. Ale Boží lid je dosud otroctvím ohrožen. Egyptské hrnce masa stále voní na poušti světa. Stále vzbuzují laskominy šťavnaté nabídky hmotných odměn těm, kdo se dají do otrocké služby mocných světa. Prodat svobodu za hrnec masa, to je stálé pokušení, které doprovází člověka na jeho cestě za svobodou svědomí. Mezi námi dosud žijí modly. I dnes se uctívá zlaté tele, peníze a mamon. Žije mezi námi bohyně Venuše a její kult rozkoší jako jediný smysl a cíl života. Žije mezi námi Fortuna, tj. Štěstěna, bohyně sázkařů. Žije mezi námi kult mnoha bůžků a model, proto i nám platí strohý příkaz: „Nebudeš mít jiného boha mimo mne!“ (Ex 20,23) Jakým jen otrokem modly je například takový lakomec, jakým otrokem sukničkář! Jaká pouta se lámou tam, kde člověk srdcem pochopí osvobodivý smysl tohoto prostého příkazu.

První Boží přikázání nařizuje, že máme věřit v jednoho Boha, v něj doufat, jej milovat a jemu prokazovat nejvyšší úctu, že nemáme věřit pověrám a že se máme zbožně modlit. Jde tu o to, abychom před Bohem neuhýbali, ale abychom ho hledali. Abychom o něm přemýšleli a ve svém životě s Bohem počítali a nežili prakticky jako pohané. Abychom ve všech situacích a událostech hledali otcovskou Boží ruku, která nás chrání; Boží prst, který nám ukazuje smysl a cíl našeho života. Pán Ježíš o svaté víře řekl: „Kdo věří, má život věčný.“ (Jan 6,47) V Boží pravdy věříme, protože je zjevil nejvyšší pravdomluvný Bůh a k věření nám je předkládá neomylná Církev. Ve svaté víře se máme vzdělávat náboženským poučováním doma, v kostele a náboženskou četbou. „Pánu, svému Bohu se budeš klanět a jen jemu sloužit,“ (Mt 4,10) to vyžaduje klanět se Bohu jako Pánu všeho, co existuje; vzdávat mu náležitý kult jednotlivě i společně; vzývat ho projevy chvály, díky a prosby; přinášet mu oběti, především onu duchovní oběť svého života, spojenou s dokonalou obětí Krista; a plnit to, co jsem mu slíbil.

Každý člověk má právo a morální povinnost hledat pravdu, zvláště v tom, co se týká Boha a jeho Církve, a když ji jednou pozná, má povinnost ji přijmout a věrně ji uchovávat tím, že vzdává Bohu ryzí kult. Zároveň důstojnost lidské osoby vyžaduje, aby v náboženské věci nikdo nebyl nucen jednat proti svému svědomí, ani aby mu ve spravedlivých mezích veřejného pořádku nebylo bráněno jednat podle něho soukromě nebo veřejně, individuálním nebo hromadným způsobem. Bohužel, pro mnohé lidi už slovo náboženství má zvuk spíše strašlivý než útěšný. Lidé mívají pocit, že tyto příkazy a zákazy chtějí omezovat lidskou svobodu. Ale stačí se podívat blíže na text Desatera, jak je zapsán v Bibli, a poznáme, že tato představa je zkomolená. Izrael dostává Desatero na cestě z Egypta do zaslíbené země. Navzdory síle mocné veleříše Hospodin vyvádí na svobodu houf zubožených otroků. Desatero je ruka osvoboditele podaná otrokům. Je to ukazatel, který na různých rozcestích

ukazuje správnou cestu. Víra v jednoho Boha nás sjednocuje do společenství věřících, do Církve. Církev, to je dnešní Boží lid putující pouštěmi dnešního světa z egyptského otroctví do svobody Božího království.

Jde tu o to, **abychom se naučili žít beze strachu** z různých tajemných temných sil a mocností či osudu, strašidel, pověr a model; bychom se nebáli moci hvězd ani moci člověka. Abychom se nebáli o své peníze ani o své hračky, zábavy a potěšení. Kdo se nedrží Boha, stane se otrokem věcí a otrocký život je ve strachu. Kdo se drží Boha, ten každý den přijímá a žije jako Boží dar, ten žije bez otrockého strachu. Jde tu o to, bychom uměli Bohu denně děkovat za vše dobré. V důvěrné, láskyplné a děkonné modlitbě je nejvyšší naplnění prvního přikázání. Bůh v nás působí jen s naší pomocí. Je-li člověk uzavřený, marně klepe vítr Božího Ducha na dveře našich srdcí. Modlitbou se ty dveře otevírají, modlitbou se navazuje spojení, otvírá se cesta pro proudy lásky, v srdci se zabydluje pokojná důvěra v Boha a radost Božího dítěte. A tohle máme každý zcela v moci: otevřít se Božímu Duchu v modlitbě, nebo zůstat němou, uzavřenou škeblí. Z toho bychom mohli usoudit, že v 1. přikázání nám Bůh modlitbu přikazuje a ukládá jako povinnost, ale není tomu tak. Modlitba není povinnost člověka, ale jeho právo a výsada. Člověk se smí modlit, smí se k Bohu obracet, smí předstoupit před Boha se svým slovem, smí se před Boha postavit i v mlčenlivém, tichém klanění, v adoraci beze slov. Ve víře se máme vzdělávat a podle ní žít. Poděkujme za to vše z upřímného srdce.

Bůh Bible má Ježíšovu tvář. Představuje se obrazem milence. Tak to platí mezi Bohem a člověkem. Evangelia nás uvádějí do vesmíru lásky. U každého člověka Bůh riskuje odmítnutí: člověk se může Boží lásce uzavřít. Může kolem sebe stavět pekelné hradby zloby, kterými se uzavírá před vanutím Ducha lásky. Proto je ve světě tolik zla, že tolik lidí se Bohu brání, aby skrze ně působil. Proto pláče milující Ježíš nad milovanými Jeruzalémy světa. Představou milence lze také vyjádřit, že Bůh je Bůh lidumilný. Když si tak uvážíme, ke kolika falešným představám může vést mluvení o Bohu, nedivíme se, že velcí světci nabádali, bychom se místo mluvení o Bohu učili raději mlčení před Bohem, když zažijeme dotek otcovské Boží lásky, když uvidíme v jeslích či na kříži živého bratra Ježíše, když se otevřeme vanutí Boží inspirace, hlasu svědomí. V prvním přikázání nejde jen o to, bychom nevěřili pověrám a nezapalovali lampičky modlám. Jde i o to, bychom stále korigovali své dětinské a falešné představy o Bohu. A především jde o to, bychom uvěřili v jednoho Boha, lidumilného Otce a žili bez bázně a ve svobodě, bychom přijali za učitele svého života Ježíše Krista a drželi se jeho slova, bychom se otevřeli Božímu Duchu a žili pokojně, v pravdě a lásce Božích dětí.

Ctnost

je rozhodná a stálá ochota konat dobro. Slovo ctnost je odvozeno od slova čestnost, protože ctnost činí člověka schopným a ochotným k životu, který je mu ke cti. Cílem ctnostného života je stát se podobným Bohu. Naše čistě lidské ctnosti jsou trvalé dokonalosti rozumu a vůle, které řídí naše skutky,

dávají do pořádku naše vášně a zaměřují naše chování ve shodě s rozumem a vírou. Získané a posílené skrze mravně dobré a opakované skutky jsou očišťovány a vyvýšeny Boží milostí. Ve ctnostech se posilujeme, když hledíme poznávat sebe, přemáhat zlé náklonnosti a následovat Pána Ježíše. Častěji si máme odpírat i dovolené věci, abychom snadněji dovedli si odepřít věci zapovězené. Schopnosti a ochotnosti činit dobré nabýváme křesťanskou ctností.

Křesťanská ctnost je od Boha vlitý nadpřirozený dar, který nás činí trvale schopnými a ochotnými činit dobré. Křesťanská ctnost se nazývá nadpřirozeným vlitým darem od Boha, protože není dána hned od přirozenosti, nýbrž se nám uděluje teprve při našem ospravedlnění od Boha, můžeme také říci, že se vlévá. Odtud název **vlitá ctnost**. Křesťanskou ctností uděluje se nám sice schopnost a ochotnost konat dobré, ale zručnost a obratnost v konání dobrého musíme si teprve zjednat věrným spolupůsobením s Boží milostí a vytrvalým cvičením se v křesťanské dokonalosti. Odtud název **nabytá ctnost**. Od křesťanské neboli nadpřirozené ctnosti je třeba rozeznávat ctnost přirozenou.

Přirozená ctnost je také schopnost k dobrému a zručnost v dobrém, ale pouze na základě přirozeného zákona a přirozených sil. Každý člověk totiž od přírody poznává svým rozumem přirozený zákon a svou vůlí od přírody je nakloněn jednat podle něho. A opakuje-li často takové skutky, nabývá ponenáhlu zručnosti a obratnosti v dobrém. Protože přirozené ctnosti jsou původu pouze přirozeného a bývají konány silami pouze přirozenými, vedou také pouze k přirozenému cíli, k pozemské odměně. Sem náležejí ctnosti pohanů. Nadpřirozené ctnosti jsou však původu nadpřirozeného, spravují se nadpřirozeným zákonem a bývají konány za pomoci Boží milosti, proto vedou k cíli nadpřirozenému, k věčné blaženosti v nebi.

Pán Ježíš nám v evangeliu přikazuje: hledat nejprve Boží království a jeho spravedlnost: „Nejprve tedy hledejte Boží království a jeho spravedlnost, a to všechno vám bude přidáno.“ (Mt 6,33); zapřít sám sebe, nést svůj kříž a následovat Krista: „Kdo chce jít za mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne!“ (Mt 16,24); být tichým a pokorným: „Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mě, neboť jsem tichý a pokorný srdcem, a naleznete pro své duše odpočinek.“ (Mt 11,29); milovat nepřátele, dobře činit těm, kteří nás nenávidí, modlit se za ty, kteří nám činí protivenství a utrhají nám: „Milujte své nepřátele, a modlete se za ty, kdo vás pronásledují.“ (Mt 5,44) Všechny křesťanské ctnosti vyžadují námahu a vytrvalý boj proti tělu, světu a ďáblu. Ale žádný boj není ušlechtilější a žádný boj nedochází takové odměny, proto Kristus nás ve Zjevení svatého Jana napomíná: „Buď věrný až do smrti, a dám ti za odměnu život.“ (Zj 2,10)

Křesťanské ctnosti se rozdělují na božské a mravní. **Božské ctnosti** nejsou ctnosti Boha, ale jsou to ctnosti člověka, jejichž počátkem, důvodem a předmětem je sám Bůh. Božské ctnosti jsou nejdůležitější z nadpřirozených vlitých ctností. Nazýváme je božské, protože je máme od Boha, k Bohu nás vedou a s Bohem nás spojují. Člověku jsou vlitý s posvěcující milostí a činí jej

schopnými žít ve vztahu k Nejsvětější Trojici, tvoří základ a oživují mravní jednání křesťana tím, že oživují všechny lidské ctnosti. Jsou zárukou působení Ducha svatého v mohutnostech lidské bytosti. Božské ctnosti jsou víra, naděje a láska: „Nyní trvá **víra, naděje a láska**, tato trojice. Ale největší z nich je láska.“ (1 Kor 13,13) Víra věří v Boha a odmítá, co je proti ní, například dobrovolné pochybování, nevěra, blud, odpad od víry či rozkol. Naděje s důvěrou očekává blažené patření na Boha a jeho pomoc a vyhýbá se zoufalství a domýšlivosti. Láska miluje Boha nade všechno. Je tedy třeba odmítat lhostejnost, nevděčnost, vlažnost, omrzlost nebo duchovní netečnost a nenávisť Boha, která se rodí z pýchy.

Víra, naděje a láska jmenují se ctnosti božské, protože sám Bůh je přímým předmětem i pohnutkou těchto ctností. Božskou ctností víry v Boha věříme, božskou ctností naděje v Boha doufáme, božskou ctností lásky Boha milujeme. Boží pravdomluvnost nás pobádá, abychom Bohu věřili; Boží všemohoucnost, dobrota a věrnost nás pobádají, abychom v něho doufali; nekonečná Boží dokonalost a dobrota nás pobádají, abychom jej milovali. Mezi božskými ctnostmi první místo zaujímá láska, protože nás spojuje s Bohem. Víra nám Boha teprve ukazuje jako předmět poznání a naděje jako předmět touhy, proto svatý apoštol Jan říká: „Kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh zůstává v něm.“ (1 Jan 4,16)

Vírou Boha poznáváme, nadějí po něm toužíme a láskou se s ním spojujeme, proto jsme povinni často je vzbuzovat. Vzbuzovat tři božské ctnosti znamená Boha ujišťovat, že v něho věříme, v něho doufáme, jej milujeme a zároveň ho prosit, aby v nás upevňoval a rozmnožoval víru, naději a lásku. Zvláště máme vzbuzovat tři božské ctnosti při mši svaté, při svatém přijímání, v pokušení a v nebezpečí smrti. Víru, naději a lásku jsme povinni vzbuzovat, jakmile jsme dostatečně vycvičeni v náboženství a to častěji v životě, zvláště v těžkém pokušení proti těmto ctnostem, v nebezpečí života a v hodinu smrti, neboť víra klade Božímu domu základy, naděje jej buduje a láska jej dokonává.

Božské ctnosti jsou velice důležité, protože upravují náš poměr k Bohu. Na křtu svatém tě nebeský Otec přijal za své milované dítě. Stalo se to ve chvíli, kdy ti byl odpuštěn dědičný hřích a obdržel jsi milost posvěcující. Duch svatý tě tehdy nejen posvětil milostí posvěcující, ale dal ti zároveň schopnosti, abys dovedl žít nad své přirozené síly, tj. nadpřirozeně, pro nebe, jako dítě Boží. Těmto schopnostem říkáme ctnosti nadpřirozené. Také jim říkáme ctnosti vlité, neboť byly vlitý do naší duše zároveň s milostí posvěcující. Tyto nadpřirozené vlité ctnosti nám dávají možnost konat dobré skutky tak, abychom si jimi zasloužili odměnu v nebi. Snadněji a ochotněji bude konat dobré skutky ten, kdo se v nich cvičí a na ně si navyká.

Křesťanské ctnosti rostou, přijímá-li křesťan svátosti živých a cvičí-li se v nich vytrvale za přispění Boží milosti. Křesťanské ctnosti jsou nadpřirozený vlitý dar od Boha. Tento dar se nám vlévá s posvěcující milostí. Proto kdykoli se

v nás rozmnožuje posvěcující milost, rozmnožují se v nás i křesťanské ctnosti. A to děje se ve svátostech živých. Křesťanské ctnosti se v nás rozmnožují také ustavičným cvikem. „Konečně, bratři, mějte zájem o všechno, co je pravdivé, co je čestné, co je spravedlivé, co je nevinné, co je milé, co slouží dobré pověsti, a o každou zdatnost nebo činnost, která si zasluhuje chvály.“ (Flp 4,8) Dostoupí-li u někoho křesťanská ctnost tak vysokého stupně dokonalosti, že odolá i největším obtížím, je to ctnost heroická, například stálost mučedníků. Heroická ctnost je zvláštním znakem světců.

Křesťanské ctnosti se umenšují, necvičí-li se v nich křesťan nebo koná-li skutky jim odporující a dopouští se všedních hříchů. Tím ubývá v něm schopnosti k dobrému a zručnosti v dobrém. Dopustí-li se křesťan jediného těžkého hřichu, pozbývá všech křesťanských ctností, božských i mravních, protože všechny křesťanské ctnosti s posvěcující milostí se vlévají, s posvěcující milostí trvají a s posvěcující milostí se ztrácejí. Z božských ctností zůstane mu pouze schopnost a ochotnost věřit a doufat a z mravních ctností schopnost a ochotnost činit dobré. Potom tyto ctnosti se nazývají ctnosti nedokonalé. Zjedná-li, si člověk opět posvěcující milost, nabývají opět lesku a líbí se Bohu. O schopnost a ochotnost věřit připravuje se člověk teprve nevěrou, o schopnost a ochotnost doufat zoufalstvím a nevěrou, o schopnost a ochotnost činit dobré opačnou nepravostí. Přirozená náklonnost ke ctnostným úkonům však v něm zůstává. Velkým umělcem stane se ten, kdo má umělecké nadání a cvičí se v něm pilně. I my staneme se dokonalými křesťany, zachováme-li si posvěcující milost a budeme-li se pilně cvičit v křesťanských ctnostech.